

A magyar bányajog történetének főbb állomásai*

DR. IZSÓ ISTVÁN

Az alábbiakban megkísérlem felvillantani a magyar bányajogi szabályozás kialakulásának és fejlődésének főbb állomásait, tendenciáit és jellegzetességeit, továbbá azokat a jogintézményeket, személyeket és szervezeteket, amelyek a magyar bányajog történetében meghatározó jelentőséggel bírtak.

Először is meg kell vizsgálnunk, hogy mit tekinthetünk a magyar bányajogi szabályozás kezdetének. Az ország területén már a honfoglalás korában is folyt bányászati tevékenység (pl. a dési és a tordai sóbányákban, vagy a selmeci ezüsbányákban), amelyekből a fejedelmeknek jelentős bevételei származtak; mégsem állíthatjuk azt, hogy a magyar bányajogi szabályozás kezdetei e korig visszanyúlának. A bányajogi jellegű szabályozás csak jóval későbbi eredetű, aminek magyarázatát a korabeli birtokviszonyokban kell keresnünk.

A magyarországi érc- és sóbányászat ugyanis már a honfoglalás korától a fejedelmek, illetve később a királyok magángazdaságához (patrimónium) tartozott. Ennek alapvető kiváltója pedig a törzsi és nemzetségi téli, illetve nyári szállásbirtokok kialakult rendszere volt, amelynek eredményeképpen minden erdős hegység (a *Vértes* kivételével, amely a *Csák nemzetség* birtokát képezte) az *Árpádok* birtokába került, akiknek földesúri joghatósága földbirtokokon túlmenően kiterjedt az ott élő népességre is.

István király uralkodása kezdetén gyakorlatilag az egész ország területe felett korlátlan rendelkezési jogot szerzett, és csak 1008 után, II. törvénykönyvében rendelkezett a királyi adományokról is

* Előadásként elhangzott az. 5. *Rudabányai Múzeumi Napon*, 2002-ben.

a tulajdonjavak bírásáról. Emellett *István* korában már *Magyarországon* is alkalmazták a *Karolingok* jogfelfogását, mely szerint minden gazdátlan és uratlanná vált föld, kincs és jószág a királyi jog (*Jus Regium*) alapján királyi tulajdont képezett.

A királyi magángazdaság működtetéséhez kezdetben még nem volt szükség sem központosított, sem partikuláris jogi szabályozásra, hiszen a földesúri hatalom önmagában is elegendőnek bizonyult a belső szabályozáshoz, feltételezve azt, hogy működött olyan gazdasági szervezet, amely képes volt fenntartani és működtetni azt a hatalmas és összetett birtokrendszert, amelynek a bányászat is fontos része volt. Ennek összefogója a királyi udvarban működő *királyi kamara* és annak kezelője, a *főtárnok* volt. Alája tartoztak a *tárnokok*, *révészek*, *vámosok*, *sószállítók* és *pénzverők*, illetve az *ispánok*. *István* jövedelme a királyi birtok jövedelmeiből, valamint az őt megillető ún. *regále-jogokból* származó bevételekből: a *vámokból*, az *erdélyi só forgalomba hozatalából*, az *ezüstbányászatból* és a *pénzverésből* származott.

A bányászati tevékenységet részben a terület őslakossága végezte (pl. *Agricola* 1556-ban már 800 éves selmeci bányászatot említ, amelyhez szakemberek szükségeltettek), de a királyok az államszervezés kezdeteitől fogva kiváltságokkal jutalmazták a betelepülő, vagy legalább a bányahelyeken ideiglenesen megforduló, bányászathoz értő személyeket is. A bányászattal így elsősorban nem a magyar lakosság, hanem német eredetű bevándorlók, az ún. *vendégek* (hospites) foglalkoztak.

A bányászati tevékenységek szabályozásának szükségességét éppen ez válthatta ki elsőként. A királyi privilégiumokban, kiváltságlevelekben ugyanis nyilván le kellett rögzíteni a bányászattal összefüggő alapvető rendelkezéseket is, másrészt a bányatelepeken a békés egymás mellett élés biztosítása és a bányászat alapvető követelményeinek egységes meghatározása iránti igény hamarosan szükségessé tette valamilyen helyi szokásjog kialakulását is. Az előbbieket sajnos a korai időkből nem maradtak fenn, az utóbbi pedig kezdetben még nyilván nem lehetett írásba foglalt jogforrás.

A XI. század közepétől a trónviszályok és a háborúk megbontották a királyi magángazdaság egységét, és ezzel az államháztar-

tás egyensúlya is megbomlott. Megindultak a nagyarányú birtokadományozások – melyek eredményeképpen a királyi magángazdaság jövedelmei is jelentősen csökkentek –, és kezdetét vette az a több évszázadig tartó folyamat, amely a teljes körű bányászati jogosultságot is magába foglaló királyi magánbirtoktól elvezetett a földbirtokosok bányaszabadságának deklarálásáig.

A királyi hatalom ugyanis kezdetben még nem ismerte el az adománybirtokok területén a bányászati jogok földesúri gyakorlását, az előfordulások, a bányák nem képezték a földbirtok részét, hanem közvetlenül a királyok kizárólagos bányászati jogának (*Jus regale minerale*) voltak alárendelve. A XII-XIII. századtól azonban már ismertek olyan adatok, hogy a királyok bányászati jogosultságukat külön eladományozták, kialakítva ezzel a bányaregálé jogintézményét *Magyarországon*, amely a föld mélyéből nyert fémek (arany, ezüst, réz és higany) érceire és a *sóra* terjedt ki.

Az uralkodó bányászati jogához egy másik fogalom, a *bányaszabadság* fogalma társult: az *Árpád-korban* a kiváltságokkal rendelkező királyi bányászok bárkinek a birtokán szabadon kutathattak, majd a megtalált ásványkincseket saját hasznukra kiaknázhatták, cserébe a királynak bányaadót (urbura) voltak kötelesek fizetni. A feltárt bányaterületet a földbirtokos – hacsak maga nem nyert a királytól bányászati privilégiumot – kezdetben ellenérték nélkül, később pénzért vagy cserebirtokért a kincstárnak tartozott átengedni. A kősóra azonban nem terjedt ki ez a bányaszabadság, azt mindig királyi szervezetek művelték.

A bányászati termelés figyelemmel kísérése és a bevételek beszedése és kezelése fokozatosan az egyes bányavidékeken működő *királyi bányakamarák* kialakulásához vezetett, majd hamarosan megkezdődött a regálerendszer bérbeadása is: a *kamaraispánok* meghatározott évi pénzösszeg megfizetése ellenében teljes hatalmat szereztek a kamara és alkalmazottai felett. A lecsökkent királyi magángazdaság helyett a kincstár bevételeit egyre inkább a regálejogokból származó jövedelmek biztosították, míg végül *IV. Béla* reformjai eredményeképpen az *államháztartás már tisztán a regalitáson alapult*. Királyi regálék voltak a *pénzverés*, a *pénzbe-*

váltás haszna, a nemesfém-monopólium, a bányaregálé, a sómonopólium és a harmincad.

A legfontosabb bányatelepeket királyaink jelentős kiváltságokkal ellátva *szabad bányavárosi ranggal* ruházták fel. A bányászat területén ekkorra már kezdett meghonosodni a *bérmunka* alkalmazása is, a bányatelepeken és a bányavárosokban pedig a bányászati és kohászati tevékenységek alapvető közigazgatási és bírói hatóságaként kialakult a *bányamester (bányabíró)* tisztsége, akinek jogköre minden bányapolgárra, bányabirtokosra, bányamunkásra és egyéb alkalmazottra kiterjedt. A bányamester gyakorolt hatósági felügyeletet a bányamunkák felett, döntött a bányatulajdonosok vitás ügyeiben, hatáskörébe tartozott a bányajogosítványok adományozása, a bányatelkek kimérése stb., és rendelkezéseit az ún. *bányakönyvbe* vezette be.

A XII-XIII. századra tehető a bányavárosi önkormányzatok által alkotott *statútumok* első gyűjteményes összefoglalása is, amelyek a szokásjogok első írott jogforrásai voltak. Az európai bányajog egyik legősibb forrása, a *Selmeci jogkönyv* például a városi önkormányzat által alkotott statútum volt, melyet *IV. Béla* király a tatárjárás után megerősített.

A XIV. századig tehát *a magyar bányajognak két fő forrása volt: a királyi privilégiumok és a bányavárosok szokásjogai*. Országos bányajog ekkor még nem létezett, a bányavidékek partikuláris bányajogai megfelelő jogi keretet biztosítottak a bányászati tevékenységek végzéséhez.

A bányászat országos szintű szabályozásának első rendelkezései *Károly Róbert* nevéhez fűződnek, aki teljesen újjászervezte a regále-gazdaságot. 1327. május 17-én a bányászat fellendítése érdekében elrendelte, hogy amennyiben magán- (földesúri) birtokon tárnak fel bányát, a birtok marad a régi tulajdonosé, és az érctermelésből a királyi urbura egyharmada is neki jutott. A rendelet kiadását követően – a földesurak érdekeltiségének további előmozdítása érdekében – számos esetben került sor bányászati kiváltságok adományozására is az egyes földbirtokosok részére. Ezek az intézkedések, továbbá a királyi bányavárosok kiváltságainak egyidejű megerősítése és új bányavárosok alapítása (*Aranyos- [Offen-] bá-*

nya, Nagybánya, Felsőbánya, Szomolnok, Körmöcbánya) a bányászat jelentős fellendülését eredményezték.

Az 1327-től rohamosan fejlődő ércbányászat pénzügyi kihasználása részben az urbura, részben pedig a nemesérc-monopólium útján történt. Az utóbbi nyugat-európai konstrukció volt, az ottani államok már a XII. század végétől védekezésre kényszerültek ezüstkészletük szabad forgalmazása, nyers alakban történő kivitele ellen. *Károly Róbert* 1325-ben vezette be intézkedését, amely a nemesérc kiviteli tilalmára és a királyi pénzverőkamarák kizárólagos nemesérc-beváltási joggal való felruházására irányult. A bányavárosokban és más kijelölt helyeken királyi finomítóházakat állítottak fel, ahová mindenki köteles volt az arany- és ezüstércet finomítás és hitelesítés végett beadni.

Károly Róbert a már működő négy pénzverő- és bányakamara mellé további hat új kamarát állított fel az egyes bányavidékeken. A nemesérc-monopólium bevezetése tette indokolttá a pénzügyi igazgatás korábban független két ágazatának, a *pénzverő-kamaráknak* és a XIII. század végére kialakult *bányakamaráknak* (*urburariatusok*) egyesítését is, együttes bérbeadásukkal ugyanis 1338-ban a bányakamarák beolvadtak a pénzverő-kamarákba.

A pénzügyi igazgatás regionális szervezetének átalakításával egyidejűleg szilárdult meg a központi pénzügyi igazgatási szervezet is, élén a *tárnokmesterrel*, aki *Károly Róbert* korában már tényleges vezetője volt az államháztartásnak, irányítója az ország pénzügyi és gazdaságpolitikájának, feje a pénzügyi igazgatásnak. Kezében futott össze az ellenőrzés és a felügyelet minden szála, és a pénzügyi igazgatás egész személyzetének ő lett a legfőbb köz-igazgatási és bírói hatósága. A tárnokmesteri tisztségből és hivatalból 1385-ben kivált a *kincstartó* (*thesaurarius*) tisztsége és hivatala, aki szintén országos főméltóság volt, és teljes egészében átvette a tárnokmester pénzügyi hatáskörét.

Ezek az intézkedések azonban még mindig nem eredményezték egységes országos bányajog kialakulását, hiszen a partikuláris alapokon álló közigazgatás és jogszolgáltatás nem tette lehetővé ennek megvalósulását. A XIII.- XIV. századtól azonban már egyre

inkább megszaporodtak az országos jelleget öltő királyi dekrétumok, oklevelek is.

A bányajogfejlődés következő állomását a *bányavárosok szövetségei* jelentették. Az alsó-magyarországi bányavárosok *Zsigmond* uralkodása idején léptek szövetségre, a felső-magyarországiak rövid életű szövetsége pedig *Mátyás* idején született, lehetővé téve a legfontosabb partikuláris szabályozások szélesebb körben való elterjedését és alkalmazását.

Végül a középkori bányajog-fejlődés utolsó fejezetét az 1523. évi 39. tc. jelentette, amely a föld tulajdonosának teljes bányászati szabadságát deklarálta. A mohácsi csatavesztés azonban szinte rögtön törölte e jogszabály alkalmazhatóságát. A három részre szakadt országban a bányajog fejlődése ezt követően eltérő utakon járt. Az 1541-ben létrehozott *Erdélyi Fejedelemség* 1691-ig önálló bányajogi szabályozást követett, amely a *Mohács* előtti jogelvékből indult ki az általános földesúri bányászabadság 1615-ös deklarálásával. Emellett érvényesült a bányaművelést végzők azon szabadsági joga is, hogy a föld tulajdonosával történt megegyezés alapján idegen birtokon is végezhettek bányászati tevékenységet.

A *Habsburg-uralom* alá került országrészen ettől jelentősen eltérő bányajogi szabályozás valósult meg a *Miksa-féle bánya-rendtartásnak* az alsó-magyarországi bányavidéken történt 1573-as bevezetésével, amelynek hatályát az 1580-as években kiterjesztették a felső-magyarországi, 1689-től a szatmári, végül 1736-tól a török alól felszabadított bánági bányászatra is. *Erdély* területén 1702-től kezdődött meg korlátozott bevezetése, amely abban nyilvánult meg, hogy előírásait akkor kellett alkalmazni, amikor országos törvény nem rendelkezett egy adott kérdésben.

A *Bányarendtartás* sohasem vált a jogrendszert megtestesítő *Corpus Jurisba* emelt jogforrássá *Magyarországon*, az 1723. évi 108. tc. is csak mint a bányabíróságok magánjogát említi. Ennek ellenére hiba lenne azt állítani, hogy nem érvényesült *Magyarországon*. Mindenekelőtt az ország szétszakadása és provinciává silányulása eredményezte, hogy országos alkalmazása csak egy hosszú folyamat eredményeképpen valósulhatott meg a XVIII. században. A *Bányarendtartás* eltörölte a földesúri bányászabadsá-

ságot, és az ércbányászatot az *Alsó-ausztriai Kamara* alá rendelte, ami ugyan mindig szálka volt a rendek szemében, de érdemi változást e téren sohasem voltak képesek elérni. Nem szabad elfelejtenünk, hogy legjelentősebb bányavárosaink még e korban is szinte kizárólagosan német anyanyelvűek voltak, akiknek különösebb fennakadást nem okozhatott az osztrák bányahatóságok működése; a bányászat jövedelmeinek az országból való kivonását pedig megkérdőjelezhetetlenné tették a török elleni védelem finanszírozási feladatai.

Ennek köszönhetően a megalkotása idején korszerű szabályozást tartalmazó bányarendtartás majd' három évszázadon keresztül volt a bányajog forrása hazánkban. Ezen a tényen az sem változtat, hogy hatályba léptetése csak úgy volt megvalósítható, ha függetlenül hozzácsatolták a régi selmeci és körmöci bányajogoknak a bányarendtartás előírásaival összeegyeztethető kivonatát, az ún. *felvilágosító szabályokat*. A bányarendtartás teljes körű és részletes szabályozást tartalmazott a királyi bányászati felségjog, a bányászati jogok adományozása, a bányák művelésének alapvető szabályai mellett a bányai igazgatás, -felügyelet és -jogszolgáltatás, a bányagazdaság, valamint a munkajogi előírások rendszeréről, emellett részletes büntetőjogi előírásokat is magába foglalt.

Az ország területének *Habsburg-uralom* alatt történt egyesítése a bányászati igazgatási szervezet bővülését vonta maga után, de hamarosan nyilvánvalóvá vált, hogy azt a korábbi kamarai szervezeti formában már nem célszerű fenntartani. A felső-magyarországi bányakerület önálló jogállást kapott *Szomolnok* székhellyel, az alsó-magyarországi bányakerület központja pedig *Selmechánya* volt. Az újonnan alakult északkeleti bányavidék székhelye *Nagybánya* lett, míg a *Temesi bánság* területére szervezett bányai igazgatóság központi hivatala *Oravicán* kezdte meg működését. *Mária Terézia* 1747-es bányai igazgatási reformja alapján a kerületek élére egy-egy bányahatóságot állítottak, amelyek elkülönült feladatokat ellátó alsóbb fokú hivatalokat hoztak létre. Ezek egyike volt a jelentősebb bányavárosokra telepített *alsófokú bányabíróági szervezet* (*Berg-Gericht, Judicium Montanum*), amely 32 bányabíró-ságból állt. *II. József* 1785-ben új jogszolgáltatási rendszert léptet-

tett életbe. Pátense, az ún. *Novus Ordo* a bányabírószági rendszert minden fokozatában elkülönítette a bányahatósági szervezettől. Az 1788-as bányabírószági reform azon kevés jozefinista rendelkezések közé tartozott, amelyek 1848-ig változatlan formában hatályban maradtak.

Az 1790/91-es országgyűlésen a bányauügyek rendezése érdekében bizottságot hoztak létre, amely egy 53 cikkelyből álló tervezetet alkotott, ez azonban nem került az országgyűlés elé. Az 1843/44. évi országgyűlés volt az első, amely törvényjavaslatként tárgyalta az új, 139 cikkelyből és függelékéből álló bányatörvényt, de – bár mindkét ház elfogadta – a király végül nem szentesítette. A szabadságharc és következményei ismét levették a napirendről egy önálló magyar bányatörvény megalkotását.

Miután a *Miksa-féle bányarendtartás* már teljesen elavulttá vált, az uralkodó 1854. május 23-án a megszokott önkényuralmi módszerhez folyamodott: a 173. sz. császári nyílt parancssal egyszerűen kihirdette az *Osztrák Általános Bányatörvényt Magyarországon* is, amivel egy korszerű, de továbbra is idegen, a magyar jogrendszer részét nem képező jogszabályt léptetett hatályba *Magyarországon*. Az 1861. évi országbírói értekezet ezt az ellentmondást csak úgy tudta feloldani, hogy ideiglenesen – a bányajognak törvény által történő végleges megállapításáig – és néhány módosítás eszközlésével elfogadta a bányatörvény kötelező törvényerejű hatályát. Az *Osztrák Általános Bányatörvény* magyar bányatörvénnyel történő kiváltására négy alkalommal, 1870-ben, 1884-ben, 1889-ben és 1903-ban is kísérlet történt, azonban egyik próbálkozás sem járt sikerrel..

A bányatörvény a földkéregben előforduló ásványi nyersanyagok meghatározott körével (az ún. *fenntartott ásványokkal*) való szabad rendelkezést továbbra is az uralkodói bányauj jog korlátai közé szorította, de korszerűnek mutatkozott abban, hogy lehetővé tette a nagyüzemi méretekben folytatott bányászat kialakulását és működését.

A törvény átalakította a bányahatóságok rendszerét is, hamarosan létrejöttek a bányabírószági szervezettől függetlenné váló bányakapitányságok és bányabiztoságok. Az 1870-es évektől hét

bányakapitányság (*Budapest, Besztercebánya, Igló, Nagybánya, Zalatna, Oravica és Zágráb*), továbbá három bányabiztosság (*Rozsnyó, Gölnicbánya és Abrudbánya*) működött az ország területén. *Főbányahatóságként* kezdetben a *Földművelés-, Ipar- és Kereskedelemügyi Minisztérium*, majd 1890-től a *Pénzügyminisztérium*, 1935-től pedig az *Iparügyi Minisztérium Bányászati Főosztálya* működött.

A szinte folyamatosan napirenden levő, de eredményt nem hozó magyar bányatörvény-alkotás melléktermékeként jelentős jogalkotási sikert ért el az országgyűlés az ásványolaj-félékről és földgázokról szóló 1911. évi VI. tc. és a káliumsókról szóló 1911. évi VII. tc. megalkotásával. Különösen az előbbinek volt nagy jelentősége, a törvény ugyanis a szénhidrogének állami monopóliumok körébe történt besorolásával jelentősen elősegítette azok tervszerű kutatását, amely végül elvezetett 1937. november 21.-hez, amikor *Budafapusztán* megindulhatott a magyar kőolajtermelés. Addig ugyanis csak néhány bihari és bánsági aszfaltbányából került felszínre rendkívül szerény mennyiségű nyersolaj. Ebben az esetben tehát a bányajogi szabályozást nem a bányászat fejlődése váltotta ki, hanem éppen fordítva: a bányajog tette lehetővé egy új bányászati ágazat megteremtését.

Az 1911. év szervezeti változásokat is hozott a bányai igazgatás területén. Az 1911. évi XVI. tc. – elsősorban a szénbányászat felügyeletének biztosítása érdekében – bányabiztosságok létrehozását rendelte el *Miskolcon, Pécsen és Petrozsényben*.

Az 1922. évi 113.066 sz. PM. rendelet további szervezeti változtatással a miskolci és a pécsi bányabiztosságot bányakapitánysági rangra emelte, és mellettük negyedikként létrehozta a Salgótarjáni Bányakapitányságot is.

A II. világháború után sajátos átmeneti időszak következett a magyar bányajogfejlődésben. A bányászat rövid időn belül a nemzetgazdaság egyik legfontosabb ipai ágazatává fejlődött, a bányászati tevékenységek jogi szabályozásának alapjait megtestesítő 1854. évi *Osztrák Általános Bányatörvény* viszont változatlanul hatályban maradt, annak ellenére, hogy a jelentős társadalmi és a gazdasági változások a bányatörvény előírásait pusztán formai

függő ümíróigyarítás és alumíniumkónaszat (1948. évi XXV. törvény é
vénycikk), majd a nagyobb ipari vállalatok – közöttük a le
több bányák – államosítása (1948. évi XXV. törvény é
évi 20. tvr.) jelentették.

A folyamat a szocialista társadalom alapjait rögzítő alk
(1949. évi XX. törvény) hatálybalépésével zárult le, melyn
a deklarálta, hogy „a föld méhének kincsei és a bányák a
nép vagyonaként az állam tulajdonát képezik”. Ezzel vala
bánya egységesen állami tulajdonba került.

Ugyanekkor került sor a bányahatóság felügyeleti hatásl
meghatározó jellegű módosítására is. 1949 előtt ugyanis –
montanisztika hagyományosan egységes kincstári keze
fakadóan – a bányahatóság felügyelete alá tartoztak a ko
üzemek is, ugyanakkor az építőipari ásványi nyersanyag
melő üzemek (kő-, kavics-, homok- és agyagbányák) az á
iparhatóság kontrollja alatt álltak. Az állami tulajdonba vét
lamennyi hasznosítható ásványi nyersanyag kitermelésén
séges elvek szerinti szabályozása és felügyelete vált szük
amelynek eredményeképpen minden bányára kiterjesztetté
nyahatóság felügyeletét, viszont kiemelték innen a kohász
meket.

Ebben az időszakban a bányatörvény helyett inkább
bányászatot szabályozó különböző kormányhatározatok és
teri rendelkezések adtak érdemi útmutatást. Bár 1949-be
szült egy, a bányatörvény módosítására, majd 1951-ben telj
kiváltására szolgáló törvénytervezet, azok mégsem kerültek

Termelési Főosztálya, Földtani Kutatási Főosztálya és Bányarendészeti Önálló Osztálya között osztották meg. 1955-ben a területi szervezetből két, közvetlenül a *Minisztertanács*hoz tartozó országos főhatóság vált ki: az *Országos Bányaműszaki Főosztály* és az *Országos Földtani Főigazgatóság*, továbbá létrejött az *Országos Ásványvagyron Bizottság* is.

A nehézipari miniszter 1949. november 23-i hatállyal megváltoztatta a bányakapitányságokat, és helyettük *bányarendészeti kirendeltségek* szervezéséről intézkedett. A rendelet alapján a bányák többsége hamarosan minden bányavállalat székhelyén (*Ajka, Pécs, Dorog, Miskolc, Nagykanizsa, Ózd, Pécs, Salgótarján, Győr, Bányászati és Várpalota*) bányarendészeti kirendeltségeket hoztak létre, amelyek nevét 1953. december 10-i hatállyal *kerületi bányászati felügyelőségekre* változtatták.

Az átmeneti korszak végén megérett a helyzet arra, hogy megkezdhesék az első önálló magyar bányatörvény megalkotását és a munkálatait. Ennek eredményeképpen az *Országgyűlés* 1960. november 1-én elfogadta – 1961. július 1-i hatályba lépéssel – a bányászatról szóló 1960. évi III. törvényt. Ezt követően került sor a végrehajtásáról szóló 9/1961. (III. 30.) Korm. sz. rendelet kiadására, amely teljessé tette a szabályozást.

A bányatörvény sok tekintetben megtartotta, illetve átvette a bányajog több évszázados fejlődése során kialakult sajátos jogszabályi és jogintézményeket (pl. bányatelek, bányateleki kár, bányaszolgálat, tájrendezés). Önálló részben szabályozta a bányatelek

io olyan új törvények, amelyek a bányászati jog addigi szűk körét kibővíthették, a bányászati jog terjedését kitágították, és lehetőséget biztosítottak arra, hogy a meghatározott engedélyek birtokában gazdasági társaságok is bányászati jogot szerezhessenek.

A bányászabadság elvének térhódítása rést ütött a bányászati jog szigorú szabályain, és egyszersmind azok egy részét elvetette. Szükségessé vált a bányászati tevékenység végzését vállalkozási alapokra helyezése, amely az 1960. évi III. törvény keretein belül már nem volt megoldható.

Ez a folyamat két lépcsőben zajlott le:

– az első lépcsőben az 1960. évi III. törvény szabályait módosító, többször változó jogszabályok alapján – elsősorban a bányászati tevékenységet végző állami nagyvállalatok felbomlásával, átalakulásával és privatizációjával – egyre több gazdasági társaság szerzett bányászati jogot,

– a második lépcsőben pedig az új bányatörvény megalkotásával a bányászati tevékenység végzését bárki részére lehetővé tették.

A magyar bányajog fejlődésének jelenlegi, utolsó állomását a bányászatról szóló 1993. évi XLVIII. törvény hatályba lépésével kezdődött meg.

Visszatekintve e több évszázados jogfejlődésre, büszkén állhatunk el, hogy egy olyan közösségnek lehetünk a tagja, illetve a jogi ágazatának művelője, amely a magyar történelem mind a mai napig szakában alapvető módon járult hozzá az ország gazdasági fejlődésének és jólétének biztosításához, és emellett szám

*Harmatha János dobsinai származású rudabányai bányamester
(1865 – 1929).*

Szászországi bányászviselet a 17. sz. végéről.
(Wilhelm Bersch: *Mit Schlägel und Eisen. Eine Schilderung
Bergbaues und seiner technisen Hilfsmittel* c. könyvéből. Leipzig
Hartleben's Verlag.)